

Regeringskansliet
Justitiedepartementet

Yttrande över delbetänkandet Mer flexibla regler om verkställighet av häktning och fängelsestraff (SOU 2026:30)

Ju2026/01198

Inledning

Förslagen i rubricerat delbetänkande tar inte i första hand sikte på verksamheten i allmän förvaltningsdomstol och berör därför inte kammarrättens kärnverksamhet nämnvärt. För kammarrätten som domstol betraktat finns det dock anledning att uttala sig i ett något bredare perspektiv. Det står därvid klart att förslagen präglas av det övergripande syftet att tillskapa mer effektiva och flexibla regler till gagn framför allt för de tillämpande myndigheter som i dagsläget, och framöver, inte fullt ut förmår att klara nu stadgade och – i många fall – av rättssäkerhetsskäl betingade lagkrav. I den kontexten kan kammarrätten inte se att skälen bakom förslagen övertygar, när flertalet förslag tvunget måste balansera mellan kravet på effektivitet och enskildas rättigheter för att kunna rättfärdigas.

Utöver denna inledande kommentar lämnar kammarrätten följande synpunkter.

Synpunkter på enskilda avsnitt

Rätten till enrum enligt häkteslagen avskaffas (avsnitt 7.3)

Avseende utredningens anmärkning om att avskaffandet av rätten till enrum enligt häkteslagen (2010:611) medför att verkställighetslagstiftningen blir mer enhetlig vill kammarrätten framhålla att, även om såväl häkteslagen som fängelselagen (2010:610) utgör verkställighetslagstiftning är det skillnad på en utredningsåtgärd i form av häktning och ett straff i form av fängelse. Det kan därför ifrågasättas om det är önskvärt eller lämpligt att de två lagstiftningarna ska likna varandra så mycket som möjligt.

Till skillnad från utredningen anser kammarrätten att det finns starka skäl att införa särskilda regler avseende rätten till enrum för häktade under 18 år. Om utredningen anser att det ofta kommer att kunna antas vara till barnets bästa att inte dela rum med ett annat intaget barn bör detta regleras särskilt. Kammarrätten anser i den delen att det inte är tillräckligt att hänvisa till att barnkonventionen är svensk lag.

I 2 § första stycket förordningen (2014:1108) om utformningen av häkten och polisarrester anges de minimikrav som gäller för de fysiska dimensionerna på förvaringsrum avsedda för en intagen. Utredningens förslag till nytt andra stycke i bestämmelsen föreskriver dock endast att om fler än en intagen delar rum ska det vara ”anpassat för det ändamålet”. Riktlinjer avseende intagnas rätt till personligt utrymme finns, såsom utredningen redogjort för, bl.a. i uttalanden från JO och i flera internationella regelverk. Därtill har Europadomstolen uttalat att det finns en stark presumtion för att det föreligger en kränkning av artikel 3 i Europakonventionen när det personliga utrymmet en fange har tillgång till understiger tre kvadratmeter golvyta. Mot den bakgrunden anser kammarrätten att kraven på storlek och utformning av sådana rum uttryckligen bör preciseras i det nya andra stycket.

Det införs en lagreglerad möjlighet att tillfälligt placera häktade i polisarrest (avsnitt 8.3)

Av 24 kap. 22 § rättegångsbalken framgår att den som häktas utan dröjsmål ska föras till häkte. Utredningen har lyft att platsbristen i landets häkten under 2024 ledde till att kravet i många fall inte kunde uppfyllas. Kammarrätten noterar att bestämmelsen – såvitt framgår – kommer att finnas kvar. Under det fortsatta arbetet bör därför belysas hur den nya bestämmelsen i 2 kap. 4 a § häkteslagen förhåller sig till nämnda bestämmelse i rättegångsbalken.

Vidare lyfter utredningen att tillfällig placering av häktade i polisarrest endast bör komma i fråga för häktade som omfattas av restriktioner. Ett sådant ställningstagande bör rimligen komma till uttryck i lagtexten.

Utredningen har vidare angett att tillämpningen av den föreslagna regleringen kommer att kräva kontinuerliga omprövningar av Kriminalvården. Kammarrätten antecknar att det av 7 kap. 1 § häkteslagen framgår att, om inte annat anges fattas beslut enligt lagen av Kriminalvården eller, om den intagne är placerad i en förvaringslokal som står under annan myndighets tillsyn, av den myndigheten. Om utredningen avser att omprövningsbesluten ska fattas av Kriminalvården bör detta särskilt anges, eftersom det med nuvarande reglering huvudsakligen blir Polismyndighetens uppgift då en häktad tillfälligt placeras i polisarrest.

Ändrade frister för verkställighet av fängelsestraff i häkte (avsnitt 9.4)

Kammarrätten anser att den föreslagna ändringen i 10 § första stycket strafftidslagen (2018:1251) är intetsägende. Det framgår sålunda varken av lagtexten eller författningskommentaren vad som ryms i den nödvändighetsbedömning som ska göras och om det är platssituationen, omständigheter hos den intagne eller bådadera som avses. Formuleringen kommer att medföra att den praktiska tillämpningen blir svår. I bestämmelsens tredje stycke anges att tid i polisarrest ska räknas som tid i häkte vid tillämpningen av andra stycket, som gäller frister för placering av barn i häkte. Kammarrätten ställer sig frågande till varför tid i polisarrest inte ska beaktas vid bedömningen av om tiden i häkte varit längre än nödvändig eller inte.

Inställelse i anstalt för dömda som inte är frihetsberövade (avsnitt 10)

Vad gäller förslaget till ändring i 7 § strafftidslagen noterar kammarrätten att den personkrets som omfattas av bestämmelsen kommer att utvidgas. Avsaknaden av övergångsbestämmelser skulle kunna medföra en tillfälligt ökad press på Kriminalvården under tiden från riksdagsbeslut till ikraftträdande, om fler personer väljer att utnyttja sin rätt att begära att få påbörja sin

verkställighet i enlighet med 5 § strafftidslagen. Utredningen saknar dock en konsekvensanalys av detta.

Yttrandet har beslutats av kammarrättslagmannen Johan Sanner och
tf. kammarrättsassessorn Felicia Nyström.